

UMEÅ UNIVERSITET

ORGANISATIONSPLAN FÖR STRÅLSKYDD VID UMEÅ UNIVERSITET (REGEL)

Typ av dokument:	<i>Regel</i>
Datum:	<i>2020-08-25</i>
Dnr:	<i>FS 2.10-1675-20</i>
Beslutad av:	<i>rektor</i>
Giltighetstid:	<i>2020-08-25 - Tillsvidare</i>
Område:	<i>Lokaler, IT, miljö och säkerhet</i>
Ansvarig förvaltningsenhet:	<i>Lokalförsörjningsenheten</i>
Ersätter dokument:	<i>"Organisationsplan för strålskydd vid Umeå universitet", 2016-12-20, Dnr FS 2.10-2121-16</i>

UMEÅ UNIVERSITET

Innehåll

Organisationsplan för strålskydd vid Umeå universitet.....	1
1. Beskrivning.....	3
2. Bakgrund	3
3. Definitioner	4
4. Strålskyddsorganisationen	5
5. Roller och ansvarsfördelning	6
5.1. Rektor.....	6
5.2. Dekan	6
5.3. Prefekt/motsvarande	7
5.4. Strålskyddsexpert	9
5.5. Strålskyddssamordnare	10
5.6. Kontaktperson	10
5.7. Arbetstagare i verksamhet med joniserande strålning	10

UMEÅ UNIVERSITET

1. Beskrivning

Denna organisationsplan beskriver ansvars och arbetsfördelningen gällande strålskyddet på Umeå Universitet. Planen är en del av ledningssystemet för strålskydd.

2. Bakgrund

Strålskyddslagen syftar till att skydda människors hälsa och miljö mot skadlig inverkan av strålning. Umeå universitet räknas som en tillståndspliktig verksamhet, vilket innebär att universitetet måste söka och beviljas tillstånd för att bedriva verksamhet med joniserande strålning. Umeå universitet har två tillstånd för sin verksamhet med joniserande strålning: ett samlingstillstånd (SSM2019-1607, CU 08205) för att bedriva verksamhet med joniserande strålning för vetenskapligt ändamål och för undervisning som gäller t.o.m. 2024-03-12; och ett tillstånd för humanstrålning (SSM2016-4122, Am-12069) som gäller t.o.m. 2021-09-30.

Samlingstillståndet omfattar de öppna och slutna strålkällor och tekniska anordningar som kan utsända joniserande strålning som är registrerade av Strålsäkerhetsmyndigheten. Tillståndet omfattar även kasserade strålkällor och radioaktivt avfall.

Tillståndet för humanbestrålning gäller för att överlåta, upplåta, förvärva, inneha och använda röntgenutrustning avsedd för medicinsk röntgendiagnostik. Tillståndet omfattar institutionen för folkhälsa och klinisk medicin, och enheten för yrkes- och miljömedicins verksamhet med iDXA och CT.

Universitetets rektor är ytterst ansvarig och tillståndshavare för verksamheten. Rektor svarar för att de institutioner som bedriver strålningsverksamhet har tillgång till den kompetens och den utbildade personal som krävs för att strålskyddet ska fungera. Båda tillstånden med villkor och registerutdrag finns hos strålskyddssamordnaren på lokalförsörjningsenheten. De finns även tillgängliga på strålskyddswebben.

För att verksamheten ska beviljas tillstånd ställer Strålsäkerhetsmyndigheten allmänna tillståndsvillkor och särskilda strålskyddsvillkor. Ett av dessa villkor är att det ska finnas en organisationsplan.

Styrdokument vid Umeå universitetet ska integrera de perspektiv som ska präglade universitetets verksamhet. Styrdokumentet ska också innehålla en analys av dokumentets konsekvenser i ett jämställdhetsperspektiv. I detta styrdokument har arbetsmiljöperspektivet integrerats. På grund av dokumentets natur och innehåll har så har inget av följande perspektiv särskilt beaktats: studenters-, samverkans-, hållbarhets-, internationella-, tillgänglighets. Styrdokumentet bedöms inte få några konsekvenser för jämställdheten vid Umeå universitet.

3. Definitioner

Strålsäkerhetsmyndigheten

Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) är både en tillståndsprövande myndighet och en tillsynsmyndighet. Myndigheten tar fram regler för verksamheter som hanterar strålning, kontrollerar att den som bedriver verksamhet med strålning följer reglerna och tar sitt ansvar, samt granskar ansökningar och utfärdar tillstånd att bedriva verksamhet med joniserande strålning.

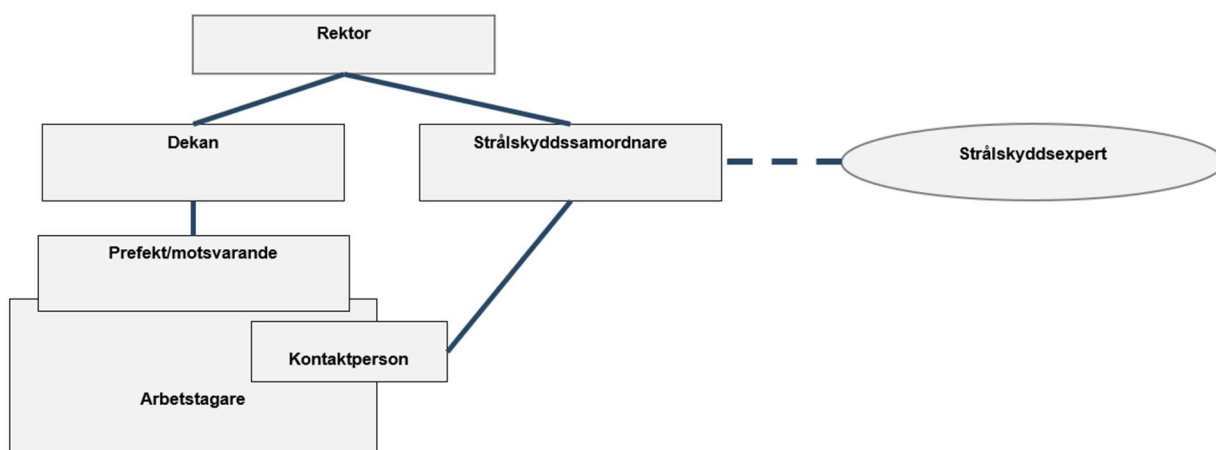
Verksamhet och lokala verksamheter

I tillståndet utfärdat av Strålsäkerhetsmyndigheten räknas Umeå universitet som en verksamhet. Fakulteter, institutioner eller motsvarande benämns i denna regel som lokala verksamheter, och är underordnade och omfattade av den tillståndspliktiga verksamheten.

4. Strålskyddsorganisationen

I detta kapitel ges en översiktlig beskrivning av strålskyddsorganisationen.

- Rektor är tillståndsinnehavare.
- Dekanen delegerar till prefekt/motsvarande, på uppdrag av rektor, ansvaret för att lokala verksamheter uppfyller krav i svensk lagstiftning, Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter och universitetets regler gällande strålskydd.
- Universitetets strålskyddssamordnare har i uppgift att verka som universitetets kontaktperson gentemot Strålsäkerhetsmyndigheten och ansvarar för att sammanställa de uppgifter som prefekt/motsvarande vid de lokala verksamheterna uppger, och säkerställa att hela verksamheten uppfyller kraven i svensk lagstiftning, Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter och universitetets regler.
- Strålskyddsexperten är en rådgivande roll. Strålskyddsexperten hjälper strålskyddssamordnaren och prefekt/motsvarande vid de lokala verksamheterna i frågor rörande strålskydd. Har även i uppgift att se över universitetsgemensamma styrdokument rörande strålning och hålla grundläggande strålskyddsutbildning.
- Kontaktperson vid den lokala verksamheten utses av prefekt/motsvarande och har i uppgift att verka som den lokala verksamhetens kontakt mot strålskyddssamordnaren och strålskyddsexperten.
- Arbetstagare vid den lokala verksamheten ansvarar för att i sitt arbete följa universitetets regler och den lokala verksamhetens rutiner.

Figur 1. Strålskyddsorganisationen vid Umeå universitet

UMEÅ UNIVERSITET

5. Roller och ansvarsfördelning

I detta kapitel beskrivs mer ingående de roller som ingår i strålskyddsorganisationen vid Umeå universitet, samt vilket ansvar och vilka arbetsuppgifter i organisationen som är knutna till respektive roll.

5.1. Rektor

Rektor är tillståndsinnehavare och med det ytterst ansvarig företrädare för universitetets arbetsgivarfunktion och svarar för att de institutioner som använder joniserande strålning i sin verksamhet uppfyller villkoren ställda i tillståndet. Tillståndshavaren ska se till att de personer som tilldelas uppgifter enligt organisationsplan har tillräcklig strålskyddskompetens för sina uppgifter och att de i strålskyddsarbetet tilldelas erforderliga befogenheter och resurser.

Enligt Arbetsmiljölagen 3 kap 2§ och genom rektors delegationsordning har dekan till uppgift att bevaka arbetsmiljöarbetet inom fakulteten. Dekan ska delegera vidare arbetsuppgifter till prefekt eller motsvarande att sköta strålskyddsarbetet inom institutionen eller motsvarande.

Umeå universitet ska ha en strålskyddsexpert för frågor rörande joniserande strålning. Strålskyddsexperten skall uppfylla kraven givna i SSMFS 2018:1.

Rektor ansvarar för att fatta beslut om strålskyddssamordnaren föreslår disciplinära åtgärder för en lokal verksamhet vars insatser för att åtgärda brister i strålskyddet varit otillräckliga. Rektor ansvarar för att fatta beslut om strålskyddssamordnaren rekommenderar att stänga en lokal verksamhet där allvarliga brister i strålskyddet uppdagats.

5.2. Dekan

Dekan har fått i uppdrag av rektor att delegera till prefekt/motsvarande att svara för att allt arbete med strålning, såväl joniserande som icke-joniserande sker i enlighet med gällande tillstånd, lagar, förordningar och författningar samt lokala avtal och föreskrifter.

UMEÅ UNIVERSITET

5.3. Prefekt/motsvarande

Prefekt/motsvarande ansvarar för att:

- strålskyddet för den lokala verksamheten uppfyller kraven i svensk lagstiftning och Umeå universitets regelverk
- säkerställa att alla arbetstagare vid den lokala verksamheten som arbetar med joniserande strålning ska ha kännedom om Umeå universitets styrdokument *Regel för strålskydd, handläggningsordning för kvittblivning av radioaktivt avfall* och *Regel för inköp av strålkällor*.
- de uppgifter den lokala verksamheten uppger och skickar in till strålskyddssamordnaren är korrekta
- skicka ifylld inventeringsblankett till strålskyddssamordnaren senast under april månad
- säkerställa att all personal som arbetar i den lokala verksamheten ges grundläggande strålskyddsutbildning, repetitionsutbildning samt vid behov ge lokalt anpassad utbildning, samt dokumentera vilka som genomgått utbildning
- vid händelse av tillbud eller avvikelse av betydelse ur strålskyddssynpunkt, tillsammans med personal som var involverad i tillbudet/avvikelsen fylla i blanketten Anmälan av tillbud och skicka den till strålskyddssamordnaren
- personalen är kategoriindelad och informerad om vilken kategori de tillhör, samt för att både kategoriindelningen och informationsinsatsen finns dokumenterad lokalt. Se Umeå universitets styrdokument *Regel för strålskydd* för mer information.
- lokaler som används för verksamhet med joniserande strålning är korrekt kategoriindelade och att underlag för kategoriindelningen sparas lokalt
- säkerställa att personal som arbetar i den lokala verksamheten är informerad om vikten av att anmäla graviditet eller amning till arbetsgivaren
- erbjuda andra arbetsuppgifter som inte involverar joniserande strålning till gravid arbetstagare, om arbetstagaren kräver det
- planera arbetsuppgifter så att arbetstagaren som ammar inte riskerar att få ett intag eller kontamineras med radioaktiva ämnen som medföra att barnet exponeras för joniserande strålning
- planera arbetet med öppna strålkällor så att personalen erhåller en så låg stråldos som möjligt
- säkerställa att lokaler där öppna strålkällor hanteras är adekvata för arbete med öppna strålkällor och att skyltningen är korrekt. Se *Regel för strålskydd* för mer information.

UMEÅ UNIVERSITET

- endast behörig personal har tillträde till lokaler där öppna strålkällor hanteras, samt att detta dokumenteras.
- säkerställa att det finns mätinstrument samt lokala rutiner för kalibrering och kontaminationsmätning
- det finns rutiner för hantering av spill av öppna strålkällor
- öppna strålkällor förvaras korrekt
- finns korrekt dokumentation för arbete med öppna strålkällor och lagras lokalt. Se Regel för strålskydd.
- planera arbetet med slutna strålkällor så att personalen erhåller en så låg stråldos som möjligt
- lokaler där slutna strålkällor används är ändamålsenliga, korrekt uppmärkta och att det tydligt framgår när exponering pågår.
- endast behörig personal har tillträde till lokaler där slutna strålkällor hanteras, samt att detta dokumenteras.
- Finns korrekt dokumentation för arbete med slutna strålkällor och lagras lokalt. Se Regel för strålskydd.
- om det efterfrågas, ge universitetets strålskyddssamordnare och strålskyddsexpert upplysningar och handlingar rörande strålskydd samt ge tillträde till arbetsplats där verksamhet med joniserande strålning bedrivs
- meddela universitetets strålskyddssamordnare relevanta ändringar i verksamheten
- via universitetets strålskyddssamordnare, eller i dennes frånvaro personligen eller via kontaktpersonen, informera Strålsäkerhetsmyndigheten om incident eller olycka där strålning är involverad.

Prefekt/motsvarande har i uppgift att:

- utse en kontaktperson för strålskyddsarbetet inom institutionen/enheten. Delegationen ska vara skriftlig. Kontaktpersonen ska ha för verksamheten tillräckliga kunskaper i strålskydd.

UMEÅ UNIVERSITET

5.4. Strålskyddsexpert

Rektor uppdrar till strålskyddsexperten att vara universitetets expert och konsult i strålskyddsfrågor.

Strålskyddsexperten ansvarar för att:

- vid oegentligheter vid en lokal verksamhet uppmärksamma strålskyddssamordnaren på detta och ge råd om åtgärder

Strålskyddsexperten har i uppgift att:

- verka som sjukhusfysiker inom all verksamhet med humanbestrålning
- besöka lokala verksamheter för att ge råd och stöttning angående strålskyddsarbetet
- har i uppgift att vid behov initiera universitetsgemensamma styrdokument för universitetet samt för revidering av dessa
- inkomma med underlag till svar i de fall Strålsäkerhetsmyndigheten ställer universitetsövergripande frågor
- hålla och utveckla grundläggande strålskyddsutbildning, repetitionsutbildning och vid behov lokala utbildningar.
- bistå strålskyddssamordnaren i bedömning av avfallsplaner och den årliga inventeringen, samt vid behov andra dokument från de lokala verksamheterna
- bistå de lokala verksamheterna vid avyttring av utrustning som inte längre används
- göra läckagekontroll på strålkällor med aktivitetsnivåer givna av HASS-direktivet enligt SSMFS 2018:1. Resultaten ska rapporteras till Lokalförsörjningsenheten samt på anmodan till Strålsäkerhetsmyndigheten.
- ge råd och stöttning vid etablering eller förändring av verksamhet med joniserande strålning
- medverka vid centrala Arbetsmiljökommittén en gång per år

UMEÅ UNIVERSITET

5.5. Strålskyddssamordnare

Strålskyddssamordnaren på Lokalförsörjningsenheten samordnar universitetets strålskyddsarbete på ett övergripande plan.

Strålskyddssamordnaren har i ansvar att:

- sammanställa den årliga inventeringen och skicka till SSM
- sammanställa de lokala verksamheternas avfallsplaner, och säkerställa att den totala mängden av det planerade radioaktiva avfallet över hela universitetet inte överstiger de tillåtna gränsvärdena
- föreslå till rektor lämpliga disciplinära åtgärder, om strålskyddsexperten bedömt att en lokal verksamhets insatser för att åtgärda brister i strålskyddet är otillräckliga
- föreslå till rektor att tills vidare stänga en lokal verksamhet där allvarliga brister i strålskyddet upptäckts

Strålskyddssamordnaren har i uppgift att:

- verka som universitetets kontaktperson gentemot Strålsäkerhetsmyndigheten
- årligen arrangera och bjuda in till strålskyddsutbildning, på engelska och svenska

5.6. Kontaktperson

Varje institution som arbetar med joniserad strålning ska ha en kontaktperson som strålskyddssamordnaren och strålskyddsexperten kan kontakta vid behov. När kontaktperson utses ska en delegering från prefekt/motsvarande ges. Avsedd blankett återfinns på intranätet/strålskydd. Kontaktpersonen har i uppgift att varje år skicka in institutionens/enhetens inventering av strålkällor till den universitetsgemensamma strålskyddssamordnaren.

Om kontaktpersonen saknar tillräckliga befogenheter eller kunskaper för att kunna agera inom sitt ansvarsområde ska det utan dröjsmål meddelas till prefekten. Blankett för returnering av arbetsuppgift ska då fyllas i, blankett återfinns på intranätet/brandskydd.

5.7. Arbetstagare i verksamhet med joniserande strålning

Anställd i verksamhet med joniserande strålning har i uppgift att:

- följa universitetsgemensamma och lokala regler och rutiner för strålskydd
- använda sig av skyddsanordningar och vidta de åtgärder som behövs för att strålskyddet ska fungera tillfredsställande
- delta i utbildningar som erbjuds inom strålskyddsområdet